

رئیس علی دلواری در سال ۱۲۶۳ هجری شمسی برابر با ۱۸۸۱ میلادی در روستای دلوار از توابع تنگستان متولد شد. مادر رئیس علی به نام شهین و پدرش زائیر محمد، کدخدای دلوار بود که بعدها به «معین الاسلام» ملقب شد

نقش علما و اعتقاد دینی در قیام رئیس علی دلواری

صادق رخ فرد
دبیر گروه

«اوج شروع جریان مقاومت با چهارچوب دینی و اسلامی در طول سال‌های متمادی گذشته در کشور، دوران قیام مردم بوشهر بوده است. انگلیسی‌ها در ساحل بوشهر پیاده شدند و علما ایستادگی کردند. حرکت اینها - رئیس علی دلواری - رسوخ روح دینی مجاهدت بر انگلیس را در ملت ما نشان می‌دهد. اینها وارد میدان مبارزه با انگلیسی‌ها شدند. یک نمونه‌اش همین رئیس علی دلواری است که به نظر من جا دارد از این مرد تجلیل بشود. شهادت یک جوان، فقط به صرف اینکه وارد میدان شد، تفتیش را برداشت، مردم را جمع کردند و مشغول مبارزه شدند، وقتی که شهید شد، شیراز غوغا شد، مجلس ترحیم عظیمی برگزار شد. در آن مجلس کسانی منبر رفتند، مردم را تحریک کردند، مردم راه افتادند، آمدند. انگلیسی‌ها مجبور شدند که مناطق جنوب و بوشهر را تخلیه کنند. به خاطر این دیدند از همه جا مردم دارند می‌آیند... این جوان مبارز، با آن روحیه دینی خود، وارد میدان می‌شود و مبارزه می‌کند و افراد دورش جمع می‌شوند. البته او شروع کننده نبوده و جزو برجسته‌های این جریان بوده، شروع کننده همان علما هستند.»

منبع: حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار اعضای ستاد کنگره شهید رئیس علی دلواری ۱۳۸۸

به بهانه سالگرد شهادت رئیس علی دلواری نگاهی به زندگی و قیام حماسی وی داریم. سبک قیام رئیس علی مبتنی بر دین و کسب اجازه از علمای زمان است. در ادامه بیشتر به این موضوع می‌پردازیم. در روز ۱۲ شهریور ۱۲۹۴ رئیس علی دلواری فرمانده نیروهای مقاومت تنگستان در برابر نیروهای انگلیسی به شهادت رسید.

تنگستان منطقه‌ای کوهستانی در جنوب شرقی بوشهر است و از جنوب دشتستان بوشهر تا ساحل دریا امتداد دارد. شهرستان تنگستان شامل تنگستان شمالی به مرکزیت «اهر» و تنگستان ساحلی به مرکزیت «دلوار» است. دلوار، زادگاه و محل فرمانروایی رئیس علی دلواری است که در کشاکش جنگ اول جهانی و در حمله انگلیسی‌ها به بوشهر، رشادت بسیاری از خود نشان داد و به شهادت رسید.

رئیس علی دلواری در سال ۱۲۶۳ هجری شمسی برابر با ۱۸۸۱ میلادی در روستای دلوار از توابع تنگستان متولد شد. مادر رئیس علی به

بودند به ضمیمه حکم خود مبنی بر وجوب جهاد با کفار انگلیسی و جلوگیری از رخنه آنها به بنادر جنوب، لزوم همکاری خوانین این مناطق و بسیج مردم مسلمان برای رفتن به میدان جنگ را صادر می‌کند. موضوعی که باعث می‌شود رئیس علی در نامه‌ای مفصل از شیخ تقدیر کند.

وی در بخشی از نامه می‌آورد که: «همین قدر اطمینان از حضرت مستطاب عالی دارم که روز مضایق از خط بیرون نمی‌روید و جان را ناقابل می‌دانید، نه مانند اشخاص راحت‌طلب و تنبل، این دنیای فانی را هیچ نمی‌شمارید...» وی در این نامه کسانی را که در دفاع از بوشهر کوتاهی می‌کنند مانند کسانی می‌داند که امام حسین (ع) را یاری نکردند.

به دنبال اعلان جهاد از طرف علما و مجتهدین، رئیس علی و دیگر مبارزان تنگستانی ودشتی شروع به حمله به قوای انگلیسی مستقر در بوشهر کردند. همزمان با این تحولات، نیروهای امنیتی بریتانیا در یک اقدام بی سابقه و غیرقانونی، کنسول آلمان در بوشهر را به همراه دو نفر از مأموران یک شرکت تجاری آلمان به اتهام جاسوسی علیه انگلیس بازداشت و به هندوستان تبعید کردند.

این عمل نقض آشکار بی طرفی و حتی استقلال ایران بود و به همین دلیل نیز خشم علما، مردم، خوانین و در رأس همه رئیس علی را برانگیخت و او را واداشت تا بر شدت مبارزه علیه انگلستان بیفزاید. رئیس علی همراه دوستش خالو حسین دشتی در اوایل ماه رمضان ۱۳۳۳ هجری قمری، در عمارت حاج سید محمد رضا کازرونی، پس از مذاکراتی با وی آمادگی خود را برای دفاع از بوشهر و جلوگیری از پیشروی نیروهای انگلیسی اعلام کرد و در یورش‌های شبانه ضربات و تلفات مؤثری بر انگلیسی‌ها وارد آورد.

در یکی از این شبیخون‌ها، که در ۲۱ تیر ۱۲۹۴ برابر با دوم رمضان ۱۳۳۳ هجری قمری رخ داد، رئیس علی دو نفر از افسران بلندپایه انگلیسی را به همراه یازده نفر سرباز هندی از پای درآورد و نیروهای رئیس علی بدون تلفات برگشتند. این پیروزی بیش از آنکه اهمیت نظامی داشته باشد، اهمیت سیاسی روانی داشت. این اقدام وحشت مردم از انگلیس را کم کرد و سبب شد ابهت این دشمن پراوازه در اذهان شکسته

شود. این اقدام رئیس علی برای دولت بریتانیا غیرقابل تحمل بود و سبب شد سرفرماندهی نیروهای انگلیسی در شرق، نیروهای آماده اعزام به بغداد را که تعدادشان دو هزار نفر بود، جهت مقابله و حمله به پایگاه رئیس علی (روستای دلوار) به بوشهر فراخواند.

رئیس علی که پیشاپیش از حمله به دلوار آگاهی داشت، بلافاصله در اقدامی تاکتیکی به تخلیه دلوار پرداخت و به سمت کوه‌های اطراف منطقه‌ای معروف به «کلات بوجیر» عقب‌نشینی کرد. سربازان انگلیسی و هندی هنگامی وارد دلوار شدند که تقریباً روستا خالی از سکنه بود. به همین جهت خشمگینانه شروع به گلوله‌باران منازل مسکونی خالی و قطع نخل‌های دلوار کردند.

رئیس علی در همان شب با ۴۰۰ نفر از نیروهای خود به قوای انگلیسی شبیخون زدند و ۶۰ نفر از نیروهای متجاوز از جمله یک ژنرال بلندپایه را از پای درآوردند و همین امر سبب پیروزی وی در این جنگ شد. پس از این جنگ رئیس علی دلواری بر حملات شبانه خود به بوشهر و پادگان انگلیسی‌ها افزود و با همفکری دیگر خوانین منطقه طرح حمله سراسری به بوشهر و آزادسازی آن را پی‌ریزی کرد. در گبرودار تدارک این حمله بود که در شب ۱۲ شهریور ۱۲۹۴ برابر با ۲۳ شوال ۱۳۳۳ و سوم سپتامبر ۱۹۱۵ میلادی هنگامی که او قصد شبیخون به عمارت سفید سیرآباد را داشت، در محلی به نام تنگ صفر از پشت مورد اصابت گلوله یکی از همراهان خائنش به نام غلامحسین تنگکی قرار گرفت و در سن ۳۴ سالگی به شهادت رسید، اما نهضتی که او در جنوب ایران به راه انداخت تا سال‌ها مایه وحشت انگلیسی‌ها بود. پیکر رئیس علی دلواری در قبرستان وادی السلام در نجف عراق مدفون است.

منابع:
سایت تاریخ ایرانی
قیام رئیس علی دلواری علیه انگلیس، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی رئیس علی دلواری، تجاوز نظامی بریتانیا و مقاومت جنوب، سید قاسم حسینی، انتشارات شیراز
رئیس علی دلواری: تجسم آزادیخواهی، پژوهشکده باقرالعلوم خبرگزاری فارس

نقش زنان و جوانان در قیام شهید رئیس علی دلواری

احمد دلواری خواهرزاده «شهید رئیس علی دلواری» درباره نقش و حضور زنان در قیام شهید رئیس علی دلواری روایت کرد: بد نیست بدانید که در همین قیام تاریخی حضور جوانان و زنان دلواری و حتی سایر نقاط در آن شرایط سخت و حساس نقش بسیار سرنوشت‌ساز داشته‌اند و جهت انتقال خانواده‌های خود به پشت کوه‌ها (کلات بوجیر) که از تیرس دشمنان و اجانب مصون باشند تا مورد اصابت توپ‌های دوربرد قرار نگیرند همکاری‌های فراوان کردند و حتی بعضی از آن زنان شیردل با افسران و سربازان دشمن درگیر می‌شدند و آنها را از دلوار خارج می‌کردند.

پشتیبانی اصناف و تجار از قیام مردم جنوب

پشتیبانی تجار و اصناف از قیام مردم جنوب به لحاظ شرایط مالی زیاد چشمگیر نبوده ولی هر چند مردم آن زمان در سختی و فشار مالی بوده‌اند در پیشبرد نهضت و قیام هیچ دریغی نکردند و با اندک بضاعتی که داشتند به یاری و کمک مبارزان شتافتند و عمده کمک‌های مالی آنها از قبیل ادوات جنگی معمولی (تفنگ دست پر و تک تبر) و مواد غذایی (نان و خرما) که نهایت تلاش خود را کرده که قابل تقدیر و تشکر است. همچنین عبدالکریم مشایخی رئیس بنیاد ایران شناسی شعبه بوشهر اضافه کرد: در جنگ جهانی اول هنگامی که استعمارگران انگلیسی به سمت دشتستان بوشهر رهسپار می‌شوند، زنان روستای لرده از توابع این شهرستان در کنار مردان صحنه‌هایی می‌آفرینند که شاید به جرأت می‌توان گفت در مبارزات ایران کم‌نظیر است و این مسئله قابل توجهی است که در همین راستا تلاش شده است، نقش بانوان در این قیام گسترده‌تر دیده شود.

تمهیدات، تجهیزات و امکانات نظامی در اختیار آنان قرار دهد، اما براساس اسناد و مدارک تاریخی دولت، ایران نه تنها از این امر خودداری کرد، بلکه رهبران قیام را تحت فشار قرار داد که دست از مبارزه بردارند و همه چیز را تمام شده تلقی کنند.

مشایخی اظهار داشت: با وجود اعلام بی طرفی ایران در جنگ جهانی اول، به دلیل منافی که کشورهای اروپایی در ایران و عراق داشتند، این بی طرفی نقض و ایران نیز به این جنگ کشیده شد و ما براساس مستندات تاریخی می‌توانیم ادعا کنیم مبارزان جنوبی در مبارزه با استعمار پیشگام بودند و این پیشگامی در هیچ جای ایران دیده نمی‌شود و این یکی از افتخارات مبارزان تنگستانی در تاریخ است.

پیش از ورود آلمان‌ها به بوشهر آغاز شده است، به طوری که مبارزان جنوبی موفق شده بودند، تلفاتی نیز به آنها وارد کنند.

مشایخی ادامه داد: در چنین شرایط تاریخی رئیس علی با نیروهای انگلیسی مستقر در بوشهر و تفنگ‌داران ناو جنگی که در خلیج فارس لنگر انداخته بودند، مبارزه می‌کند و این نشان می‌دهد که مبارزات رئیس علی در جریان جنگ جهانی اول قبل از تصرف بوشهر و بایک پیش زمینه فکری و آگاهی قبلی بوده است.

رئیس بنیاد ایران شناسی شعبه بوشهر تصریح کرد: هنگامی که بوشهر به تصرف نیروهای انگلیسی درآمد، لازم بود دولت مرکزی نه تنها از مبارزان جنوبی حمایت کند، بلکه

آیا قیام دلواری به تحریک آلمان‌ها بوده است؟

رئیس بنیاد بوشهرشناسی خود یکی از مورخان نامی و سرشناس استان بوشهر است که تمام زوایا و زندگی رئیس علی دلواری را می‌شناسد و در مورد آن تحقیق کرده است. عبدالکریم مشایخی با اشاره به اینکه قیام رئیس علی دلواری یک قیام مردمی، مستقل و برخاسته از بطن مردم بود، گفت: قیام رئیس علی دلواری در آغاز جنگ جهانی اول وزمانی که آلمان‌ها برای مبارزه با انگلیسی‌ها دو گروه را وارد افغانستان و بوشهر کردند، شکل گرفت و همین امر این شائبه را ایجاد کرد که قیام رئیس علی دلواری به تحریک آلمان‌ها ایجاد شده است.

رئیس بنیاد ایران شناسی شعبه بوشهر افزود: براساس مستندات موجود قیام رئیس علی دلواری و همزمانش